

Биосфера и организм

- Организм связан с **биосферой**, как младенец с матерю:
  - *она воздействует на все структуры и функции организма*
- Ею созданы неповторимые композиции обеспечения **Жизни**, что ощущается соленым вкусом **крови, пота, слез, мин. составом межклеточных жидкостей**, подобным составу морской воды, основными компонентами которой являются: **Mg, Ca, Na**
- Минералы составляют **4%** массы тела: из них **1/2** в составе костей, зубов, ногтей, волос, мягких тканей, остальное - в крови, межклеточной и внутри клеточной жидкостях
- **70-80%** массы тела составляют вода и растворимые в ней газы: **C** (17%) **H** (10%) **N** (3%) **O** (60%) + **Ca** (1,5-2,2%) **P** (0,8-1,2%) **Mg** (0,0003%) + **Fe** (0,0003%) **Cu** (0,00015%) **I** (0,00004%) и др. микроэлементы

Каждая клетка - биохимическая лаборатория

- Как во Вселенной в электрическом поле клетки:
- анионы *Cl S P* ↔ катионы *Na K Ca Mg* =
электролитическое равновесие
нейтральность жидкостей (воды) в
клетках и в тканевых жидкостях крови

Организм = Коллоидтық жүйелер

- Лиофилді коллоидтық жүйелерді (жасуша, қан, плазма) тұрақтандырушы күштері:
- *электркинетикалық потенциалы (+ +, - -)*
гидратациялық қабаты... өсе келе, бөлшектерінің гидратациялану дәрежесінің әлсіреп, гидрофобтық қасиеттерінің күшеюінен, олардың дисперсілігі, диффуздығы, осмоттық қысымы, электр зарядының өзгеруінен тұрақтылығы әлсіреп, кәртаяды да агрегаттанады
- Биопотенциалы күшті жас мал түлігі ғана мол да сапалы өнім өндіре алады

Бейімделушілік - Энантиостаз

■ **Тұрақтылық:** *макромолекулалардың... (фермент, жиырғыш ақуыздар, нуклеин қышқылдары ж.б.)*

а) құрылымдық макромолекулалар бірлігі мен қызметін

б) жасушадағы энергия (АҰФ) мен биотүзуін

в) метаболика бағыты мен жылдамдығын сақтау

■ **Өзгерушілік:** *макромолекулалардың...*

а) саны мен сапасының өзгеруінен

б) дамитын микроортасының өзгеруінен

в) қызметінің жаңа жағдайға сәйкестенуінен

ТУЫНДАЙТЫН *л-о-к-о-м-а-ц-и-я* – энзимдер пәрменін өзгертетін **метаболикалық реттестіру** (өсу, анаэробизм)

Динамикалық бірқалыптылық

С Ы Р Т Қ Ы

ОРГАНИЗМ:

хим. құрамы, физ.-хим. қасиеттері

О Р Т А

Клод Бернар (1859)

ГОМЕОСТАЗ

С Ы Р Т Қ Ы

ІШКІ ОРТА:

изотония, изогидрия, изоиония, изотермия

О Р Т А

Дж.Кенон (1939)

Гомеостаз динамикасы

ИНТЕРСИЦИАЛДІК

- 1 O₂ + қоректік заттар жеткізу*
- 2 CO₂ + лактат... секреттерді шығару*
- 3 Метаболиттер (қант, Са, Na ж.б.)
мөлшерін реттестіру*

С   Ұ   Й   Ы   Қ

Гомеостаз көрсеткіштері:

- Осмоотық қысым /жасуша мембрана-сының жартылай өткізгіштігі, буферлік жүйелер/
- ҚСҚ – қышқыл-сілтілік қатынас
- рН (қан, лимфада 7,0-7,6)
- Иондық теңдік /катиондар Na^+ , K^+ , Ca^{++} , Mg^{++} ... ↔ аниондар Cl^- , HCO^- , SO^{--} , HPO^{--} .../
- Су-электролиттік гомеостазис

Зат алмасуы = Термохимия заңдары:

1-ші: ҚЗ ыдырау Э ↔ ҚЗ түзу Э

Мысалы: *1 г-моль $H_2O = 18 \text{ г} (2 \text{ г} H + 16 \text{ г} O) = 69 \text{ кал.}$*

2-ші: ҚЗ Э = CO_2 Э + H_2O Э + (NH_3) Э

Гесс заңы: Бастапқы Э = Аяққы Э

Мысалы: *$C + O = CO + O = 97 \text{ кал.}$ $C + 2O = CO_2 = 97 \text{ кал.}$*

Биоэнергетика:

Азық ҚЗ = Тезек ҚЗ + Зәр ҚЗ

Энергия өлшемдері

- 1 эрг =
- 1 г → 1 сек. → 1 см жылжыту Э
- 1 кал =
- 1 г H₂O 16,5 → 17,5 °C жылыту Э
- 1 кал = 4,1868 (4,187) дж = 44,8009 эрг
- 1 дж = 10,7 эрг = 0,2388 (0,239) кал
- (кДж, МДж)

Химэнергетика

Колориметрияда: *1 г көмірсудан – 4,1; ақуыздан – 4 (5,7); майдан – 9,1-9,3 ккал; 1 г-моль (180 г) C₆H₁₂O₆ дан – 686 ккал босайды*

Биоэнергетика

Тыныстану коэффициенттері:

$$AЖ = 16,177 O_2 + 4,92 CO_2 - 6,93 ZA - 2,167 CH_4$$

AЖ – азық жылуы, дж; ZA – зәр азоты, г; CH₄ – ішек газы, л

Тәуліктегі 2 кг C₆H₁₂O₆ = 686 x (2000 : 180) = 7622 ккал

~АҮФ: гликоген – гликолиз – 2 сүт қышқылы = 0,262 жылу + 0,393 Э

Кребс айналымында:

100 г көмірсудан – 75 г, ақуыздан – 100 г, майдан – 143 г пәрменді сірке қышқылы ... HC-S-S-CoA (ацетил-CoA)

Кребс айналымы

$C_6H_{12}O_6$ 2 аэробтық 36 анаэробтық өзгерісте ≈ 38 АҰФ

$$38 \text{ АҰФ} \times 10 = 380 \text{ ккал}$$

Тәулігіне...

дене салмағына = АҰФ түзіліп, ыдыратылады

Ондағы Э: ...С – С... (**83 ккал**) және макроэргтік

...О ~ Р...   ...N ~ Р...   ...С ~ S...   (**7-16 ккал**)

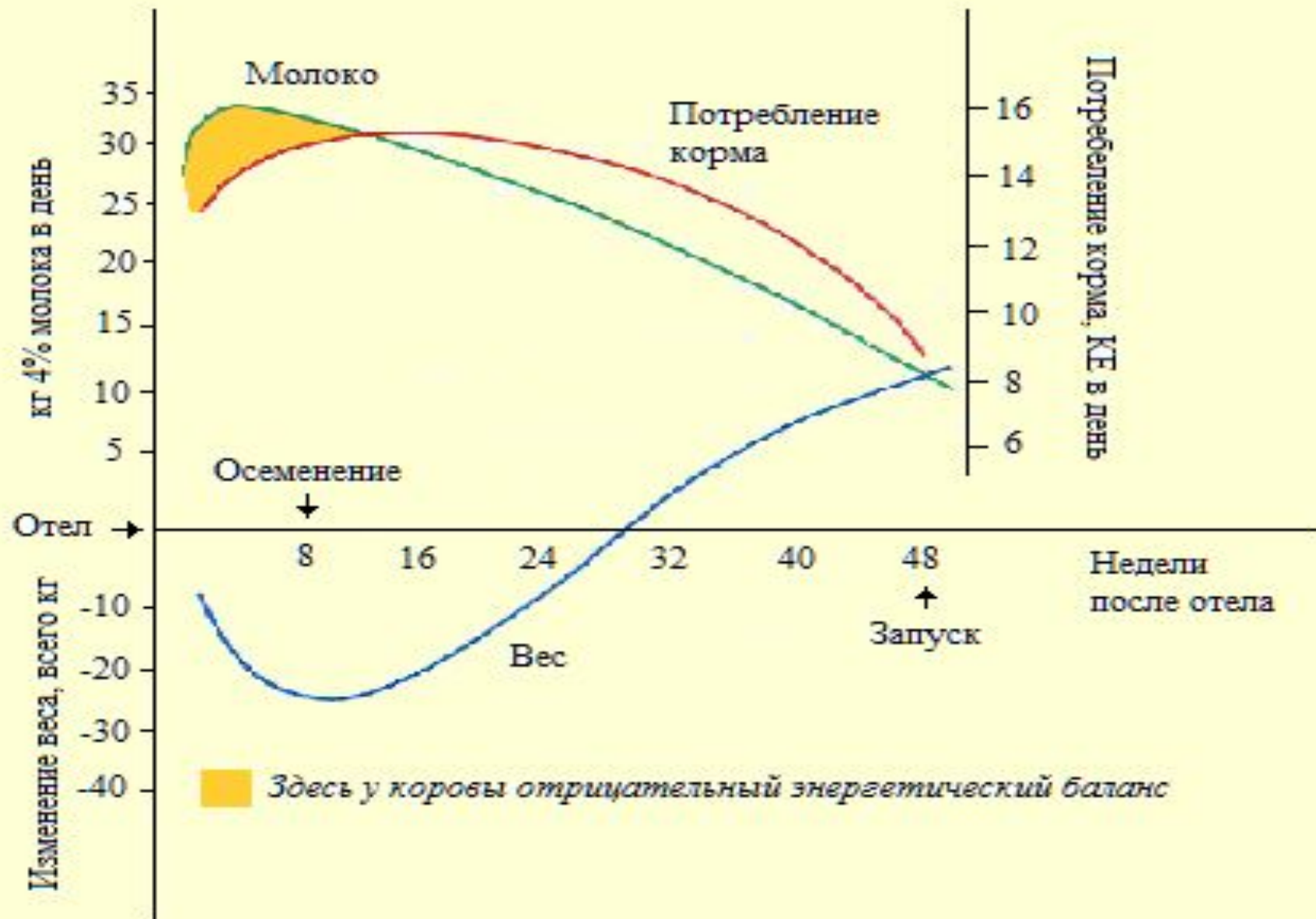
байланыстарда болады

Денедегі энергия пайдалану коэффициенті (ЭПК):

$$686 - 380 = 306 / 686 = 0,55$$

Э 686 ккал (2822 кДж) 1 г-моль АҰФ пайда болуы үшін:
көмірсулардан ең аз - 74,1; майлардан – 75,4-83,7;
аминқышқылдарынан – 92,1 кДж жұмсалады

Энергетический баланс

Биотүзу

■ Ақуыз түзілуі: *гидрофилдік ...NH... ...OH... топтарының* энергopotенциалдық және оңтайлы биохимиялық - *0,1 M Ca⁺⁺, Mg⁺⁺, K⁺, NH⁺, ферменттер, трансферлер, инициация мен терминация жағдайларында ~ ГҮФ босатқан энергиясымен гидратацияланып, түзуге қажетті барлық аминқышқылдары және бір кезде жетізілгенде жүргізіледі*

Биотүзудегі жетіспеушілік ақуыз түзуімен қатар басқа да алмасуды бұзады:

ет қышқылы тауриннің түзуіне қажетті метионин мен цистин жетіспеушілігінен май алмасуы да бұзылады

Негізгі алмасу (НА) = Аштық алмасу

- НА тыныстану коэффициенті май ыдырауының – 0,7 болғандықтан энергия мұқтажы (ЭМ, кДж) былай есептелінеді:

- $ЭМ = 70 \times M^{3/4}$ (M – дене массасы, кг)

Одан асқан АЭ = $\Theta Э$ (өнім энергиясы)

$\Theta Э / \text{азық } Э = АЭ$ өнімдік пайдалану коэффициенті (ӨПК)

1 кг M 0,75 тыныстанудағы НА...

♀ малдікі = 290-300 кДж, ♂ малдікі - 10-15% жоғары;

бұл қимыл, ас қорытуға 10-20% қосқанда...

400 кДж/кг құрайды Буаздық НА 40-70% арттырады

АЭ пайдаланымы 60% болғандықтан сауын сиыр:

- 1 кг салмақ қосуына $24/0,6 = 40$ МДж

- 1 кг сүт түзуге $3/0,6 = 5$ МДж жұмсайды

Азық өнімдік әсері

Рацион өнімдік әсері:

желінуі (70%) + қорытылуы (30%)

Құрғақ зат желінуі = $0,025 M + 0,1 \times C$, кг

M – сиыр тірілей массасы, кг; C – сауымы, кг

Желіну мөлшері рацион құрғақ затының энергияға қаныққандына байланысты болса, өз ретінде ол құрғақ заттағы аумақты жемшөп үлесіне тәуелді өзгереді:

жасұнықты жемшөп үлесі 60% болса — АЭ 11; 55% болса — 10; 50% болса — 9 МДж/кг болады

Қоректілік факторлары

Желінген қоректік зат өнімдік әсері:

80-90% АЭ + 10-20% қалған факторларға, алдымен, қорытылатын протеинге, тәуелді

Сүт түзуіне ақуыз пайдаланымы 57% болғандықтан құрамындағы 30 г/кг ақуыз түзіміне... $30 / 0,57 = 55-60$ г, 100 кг тірілей салмағына 60 г қорытылған протеин қажет:

$$\text{ҚП} = 0,885 \text{ ШП} - \text{ҚЗ, кг}$$

- Зерттеулер азық қоректілігінің
- 50% энергиясына, 20-30% протеиніне тәуелді өзгеретінін көрсеткен